

*Я.Д. Крупка, д-р екон. наук, проф.,
декан факультету обліку і аудиту,
Тернопільський національний економічний університет*

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОБЛІКУ І АУДИТУ

Сучасні реалії світового розвитку ставлять нові, більш глибокі завдання перед системою обліку та звітності на підприємстві. Глобальна інформатизація суспільства вимагає складнішої і різнобічнішої інформації про усі сфери господарського життя підприємства. Великий вплив на структуру і якість облікової інформації мають зовнішні чинники: зміни у формуванні ринків сировини і збуту продукції, посилення конкуренції на внутрішньому і особливо на зовнішньому ринках, виснаження світових запасів енергоресурсів, ціни та інфляція, податкова політика держави, система захисту прав власників, споживачів, охорони навколишнього середовища тощо.

Зазнають змін й основні функції облікового працівника. Крім надання для управління достовірної інформації про минулі факти та операції, він зобов'язаний забезпечувати економічну безпеку підприємства, здійснювати моніторинг поточних подій, приймати участь у формуванні стратегії розвитку на майбутнє.

У зв'язку з цим облік, облікова інформація, що базується на минулих, традиційних концепціях і теоріях, не може задовольняти сучасні вимоги управління, контролю, прогнозування діяльності підприємств.

Великою перепоною на шляху досягнення прогресивних зрушень в галузі організації бухгалтерського обліку і контролінгу на підприємстві є низька якість підготовки облікових кадрів. Для забезпечення означених вище функцій фахівець з обліку повинен глибоко знати теоретичні основи бухгалтерського обліку й аналізу, сучасні методи оподаткування та організації правових відносин, досконало володіти комп'ютерною технікою, основами менеджменту, законами ринку, логістики, виробничої етики та іншими.

Однак, сучасна система підготовки фахівців з обліку і аудиту у закладах вищої та середньої професійної освіти не до кінця відповідає вимогам часу. Не завжди випускники спеціальності “Облік і аудит” можуть знайти собі працю (і не лише через відсутність вакантних місць, але й через низьку фахову підготовку). Причин тому багато. І їх можна поділити на дві групи:

- ті, що викликані чисто організаційними чинниками;
- ті, що вимагають покращення змісту підготовки облікових кадрів.

До першої групи варто віднести те, що підготовкою та випуском фахівців з обліку займається значна кількість закладів освіти. У багатьох з них відсутня необхідна матеріальна база, кадровий склад викладачів, відповідні інформаційні ресурси, бібліотечні фонди. До організаційних проблем стосовно невідповідності якості підготовки фахівців сучасним потребам можна також віднести те, що теперішня система обліку у вітчизняних підприємствах орієнтується в основному на податкове законодавство. Часто нехтуються концептуальні основи і стандарти ведення бухгалтерського обліку. У багатьох підприємствах заведено так звані “подвійні (потрійні) бухгалтерії”, коли частина активів та

процесів знаходиться поза офіційним обліком і не включається у фінансову та податкову звітність.

Щодо змісту підготовки облікових кадрів, то тут також існує певний розрив між теорією і практикою. Деякі фахівці та функціонери взагалі вважають, що бухгалтерія – це чисто практична справа, яка не має власної теорії і не може вважатися окремою галуззю науки. Можливо, причиною тому є те, що курс “Теорія бухгалтерського обліку” довгий час читається в університетах на молодших курсах і в ньому студентам даються азбучні істини на кшталт: предмет і метод, рахунки й подвійний запис і т.д. Те ж саме закладено у проекті нового стандарту з підготовки бакалаврів за напрямом “Облік і аудит”. Цикл професійної підготовки планується розпочинати з вивчення курсу “Бухгалтерський облік (загальна теорія)” – 360 год., 10 кредитів ECTS.

На наш погляд, починати вивчення облікових дисциплін необхідно з предмета “Основи бухгалтерського обліку”. А глибинні ідеї, постулати та концепції його теорії доцільно давати на випускних курсах при виконанні магістерських програм. Про це неодноразово заявляв відомий російський теоретик в галузі обліку Я.В. Соколов, стверджуючи що, теорію бухгалтерського обліку потрібно вивчати тільки тоді, коли студент уже освоїв його техніку, питання та проблеми юридичного та економічного характеру. А це можливо зробити лише на завершальних стадіях університетської програми.

Підвищенню якості підготовки мало б сприяти входження України у європейський освітнянський простір і підготовка фахівців за Болонською системою. І дійсно, ця система сприяє індивідуалізації навчання, а впровадження кредитно-модульної системи навчання та оцінки знань студента змушує останнього працювати протягом усього семестру, а не надіятися, що на екзамені вдасться одержати хорошу оцінку.

Однак й тут виникають певні проблеми. Відсутність належної матеріальної бази, комп’ютерних класів та кабінетів, бібліотечних джерел не дає можливості ефективно запроваджувати індивідуальні методи навчання. Крім цього, ніякий професор чи викладач не буде належним чином індивідуально працювати зі студентом, коли за нормативами на індивідуальну роботу виділяється 6-8 годин на академічну групу в семестр.

Не дозволяє ефективно використовувати кредитно-модульну систему оцінки знань студента набута протягом десятиліть практика спонсорства, випрошування хороших оцінок, а також боязнь адміністрації, кафедр втратити певну частину контингенту студентів.

Існують суттєві перепони у підготовці фахівців з обліку через відсутність дієвих зв’язків навчальних закладів з практикою, закритість підприємств, труднощі в одержанні від них облікової інформації, звітних даних. Тому слід позитивно оцінити намагання підкомісії з обліку і аудиту НМК Міносвіти України закласти у новий освітній стандарт проведення спеціальних тренінгів на третьому і четвертому курсах для посилення практичної підготовки бакалаврів.

Отже, для покращення якості підготовки фахівців з бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту у вищих навчальних закладах доцільно:

1. Встановити чітку послідовність викладання фахових дисциплін. Після освоєння студентами курсів з основ економічної науки, загальної і конкретної економіки вивчення фахових дисциплін починати з курсу “Основи бухгалтерського обліку”. Далі даються курси фінансового, управлінського, галузевого обліку, аналізу і аудиту. Поглиблене вивчення теорії обліку, наукових напрямів його розвитку та вдосконалення здійснювати на випускних курсах за відповідними магістерськими програмами.

2. Передбачати навчальними планами для індивідуальної роботи студентів під контролем викладача не менше двох годин навчального часу на студента по кожній дисципліні з виділенням для цього необхідного аудиторного фонду, складанням та дотриманням графіків, фіксуванням роботи у спеціальних журналах на кафедрах чи деканаті.

3. Для розширення можливості індивідуальної підготовки практикувати по кожній дисципліні формування електронних навчально-методичних комплексів, наповнених усіма необхідними методичними та навчальними матеріалами: від типової і робочої програми до конспекту лекцій, підручників, тестових, контрольних та ситуаційних завдань, до яких студенти повинні мати вільний доступ у спеціалізованих кабінетах, через мережу Internet, для роботи в системі *on-line*.

4. З метою покращення практичної підготовки практикувати при облікових факультетах чи кафедрах створення навчальних бухгалтерій у спеціалізованих кабінетах, забезпечених бланковою документацією, програмними продуктами, реальними даними про господарську діяльність підприємств для проведення занять у формі міжпредметних тренінгів, рішення тестових та контрольних вправ, локальних та наскрізних задач, ситуаційних завдань, ділових ігор та інших напрямів теоретичної та практичної підготовки фахівців з обліку і аудиту.

Крупка, Я.Д. Проблеми підготовки фахівців з обліку і аудиту [Текст] / Я.Д. Крупка // Збірник тез доповідей Міжнародної навчально-методичної конференції (10-11 грудня 2009 р.). – Суми: УАБС НБУ, 2010. – С. 25-28.